

CONSTITUTIVE ALE OMULUI CULTURAL

George Balint

Enumerativ, dacă ar fi să clasificăm constitutivele omului cultural, aş propune cinci: *instinctul, simţirea, raţiunea, inima, constelaţia* (epoca). Drept poli atractori-chenar, de nivel zero (calităţi pure), aş considera: axialitatea ascensional - radiantă a *conştiinţei* – ca zero pozitiv (*ultra/ transpersonal*); abisalitatea insondabilă şi absorbantă a *inconştientului* – ca zero negativ (*infra/ impersonal*). Fiecare dintre cele cinci niveluri se defineşte corespondent unor repere caracteriale de: *stare relaţională; specificitate faptică; natură bazinală* (substanţă elementară); *orizont de idealitate*. Desigur, ele concertează în simultaneitate. Le descriu pe rând:

Nivel 1. Condiţionat existenţei se manifestă instinctul de conservare şi supravieţuire, prin *consumarea* celor necesare dintr-un mediu conjugat subiectului cultural ca individ anomic (nonreflexiv), aderent lumii exclusiv la nivelul impulsurilor primare de asimilare-respingere, fapt reglat exclusiv de perechea senzaţiilor plăcut - dezgustător. Pe linia acestei destrămări axiologice, acţiunea specifică este *canibalismul*. Elementul de funciaritate al canibalismului cultural îl constituie substanţa persoanei (chipul valoric al) celui alt, după cum este semnificată, printr-o percepţie spontană sau mistică, de către subiectul canibal. Chipul valoric-semnificativ se concretizează/ exprimă simbolic printr-o lucrare anume (autentică).

Digestia canibalismului cultural tinde să sintetizeze mai întâi acele elemente considerate generic ca *informaţie*. Ca atare, informaţia este condensul energetic şi imponderabil cel mai rafinat. Condiţia înfiorătoare a faptului de canibalism

cultural implică golirea persoanei canibalizate de conținutul identității sale – opera culturală – masificând-o prin anonimizare odată cu absorbirea din mediul propriu de semnificare (considerat ca același cu cel al subiectului canibalic). La modul ideal, se presupune că informația conferă miraculos canibalului cultural superlativul ființial de *dăinuire transcendentă*, în sensul de perenitate simbolică (metafizică).

În gândirea și practica muzicală, canibalismul informațional este străvechi. Bunăoară, găsim în folclor numeroase sintagme melo-ritmice care sunt preluate spontan în structuri (cânturi, dansuri) asemănătoare sau diferite în ansamblu, funcțional (simbolic) și/sau literar (nativ). Și mai târziu, în muzicile de autor (savante), această aparentă migrare a membrilor stilistice este cât se poate de firească, fie pe relația folclor – autor, fie, acolo unde există aspecte canonice (cadențe, formule etc.), pe relația între lucrări de autori din aceeași comunitate definită ca loc (instituție) și epocă (obiceiuri). Și mai elocvent ne apare acest comportament atunci când se procedează la inserturi de fragmente din alte lucrări sau stiluri din epoci diferite, ori se operează doar cu acestea, în tehnicile de colaj muzical.

Omului contemporan civilizată îi apare înspăimântător canibalismul atunci când se produce fizic, suprimând existența unui asemănător ori prin sfârtecarea corpului său neînsuflit. Asta pentru că, în întregul său, nu doar spiritul, ci și corpul (ca lăcaș trupesc) este considerat sub valența sacralului și, ca atare, imuabil. Odată cu laicizarea sacralului, corpul este înțeles ca o unealtă de extensie în mediul lucrativ (de existență), respectiv un compus de organe-funcții separabile și translabile (transplantabile), fapt probat și în mod artificial, pe angrenajele mecanice sau electronice – mașina, robotul. În speță, însă, putem vorbi de canibalism informațional atunci când ceea ce se decupează în vederea recuperării în altceva (de aceeași natură) este însuși produsul elementar al minții și, chiar mai mult, al unei gândiri subzistente – conservate genetic în modul ADN-urilor biologice ca matrici – astfel încât să se poată face o copie cât mai asemănătoare cu originalul, dar mult mai fiabilă, deconținută de precaritățile (bolile) existenței naturale.

În general, canibalismul ține de nevoia conservării și fluidizării perpetue a unei substanțe lăuntrice provenind dintr-un ascendent palpabil (asemănătorul de același regn/ rasă/ sânge) și care, printr-o proiecție irațională, este investit cu calități superioare (de putere vietudinală) ce trebuie asimilate pe cale organică. Canibalismul nu se poate alinia comportamentelor etice, fiind prin sine amoral. El rămâne totuși un fapt la limită. Pentru omul de azi, ca și pentru cel arhaic, canibalismul cultural resortează din spaima de conținere (uitare) și deconturare (confuzie) a tuturor celor făcute din dorința și voința sa. Dacă se poate sau nu vorbi de conservarea informației culturale pe cale genetică este o chestiune deschisă încă dezbaterii și cercetării. Nu dispunem, deocamdată, de un mod de păstrare diferit verbalizării (scrisul și înregistrarea sunt doar extensii tehnice), dar care necesită, pentru fiecare persoană, durată de educare (însușire) și responsabilizare (reflecție).

Pe de altă parte, transmiterea informației de la om la om – singurul mod autentic cultural – este asociată spontan cu o interpretare personală care diferențiază semnificativ conținutul comunicării între agenții implicați – transmitătorul și receptorul. Asta pentru că abstracul informației, inteligibil exclusiv mental, se sedimentează referențial (memorabil) doar în substanța de ordin sufletesc a persoanei. În forul acesteia, joncțiunea între informația proiectată rațional (semnul) și conținutul sufletesc (suportul subzistent al însemnării – ca fond de rezonanță al tuturor experiențelor internalizate) generează o matrice de natură expresivă (sugestiv-interpretativă), respectiv un mod sufletesc propriu de aderență. Prin urmare, ineluctabil, atunci când persoanele sunt nemijlocit și reciproc implicate în viul comunicării, informația este spontan „însuflețită” de particularitățile modului vibrațional-lăuntric al fiecăreia dintre ele. O atare implicare generează o relație de *în(tru)cuprindere*, cele două interpretări subiective *corelând* într-o nouă identitate, suprapersonală, resimțibilă ca sentiment de *comuniune* – *eu-însuși* precum *tu-însumi*. Abia prin această a treia stare, de sentiment împărțit în trăirea comunională, cultura se obiectivează întemeietor ca *proces de cultivare*.

Problema sensibilă constă în aceea că duratele formării și practicării culturale sunt înglobate în „clipa” aceleiași unice vieți biologic-individuale. De aici, determinarea interferării și suprapunerii lor. În același cuprins de trăire și viețuire proprie trebuie să *afلام cum* (legic, ciclic) și, totodată, să și *facem cumva* (creator, istoric) spre a ne *cultiva* (iniția) atât un sens fundamental (de adâncime), cât și unul de relief (de înălțime). În adâncimea culturii se sedimentează valorile de perenitate ca *temeiuri de rost*. În înaltul culturii transcend valorile de spiritualitate ca *orizonturi ale devenirii*. Ne putem imagina între acestea și o întindere de suprafață (poate zona cea mai dinamic-orientativă), unde se petrece *comunicarea* – ca aflare-despre (cunoașterea ca motor al civilizației) și împărtășire-cu (comuniunea ca locuire cosmogonică).

Cel puțin în muzică, practicarea canibalismului informațional se face în vederea dobândirii unei tehnici compoziționale – conceptuale și/sau executive – cât mai performante. Mai departe, însă, pentru ca o lucrare bine meșteșugită să fie și artistică, ar trebui „canibalizat” spiritul. Or, cum acesta este eminentamente inefabil și de neipostaziat (neînțitabil din transcendent), artisticul survine pe altă cale, inmensurabilă și irațională, implicând *jertfirea* ca oferire din ideatica proprie-i ființe. Este o cale metafizică și totuși extrem de personală. Mai mult, pentru ca artistul să poată cu adevărat oferi o lucrare în operă, adică să (se) pună și din sine, trebuie să fie *inspirat*. Inspirația survine dintr-un sine tainic, pe calea oniricului ori a unei trezii revelatorii. Uneori spontan, alterori pe un fond de așteptare întâmpinătoare, inspirația survine determinativ, ca impuls sau imperativă chemare rezonând în lăuntricul celui hărăzit. Abia apoi, dacă acela își asumă cultivarea harului sau asceza unei trude în vederea dării la iveală a expresiei inspirației odată cu oferirea dintru sine, e posibilă realizarea unei lucrări artistice, respectiv a Operei.

Nivel 2. În modul fiindului personal, relevabil ca simțire sufletească (lăuntrică), starea relațională se recunoaște prin diferite aspecte dinamice, ca intensități de *compatibilizare*. Specificitatea acesteia se declină prin fapte de *influență* având ca element de substanță *emoția* (fior matricial). Influențarea

emoțională, așadar, o înțelegem sub aspectul disciplinării variabilelor de spontaneitate și fluctuație ale propriilor dispoziții sufletești. O lucrare muzicală bine făcută, chiar și o aparent simplă melodie, nu doar impresionează (la nivelul gustului de moment, al unei sensibilități naturale ori prejudecate), ci și *disciplinează* fluxul emoțional, conferindu-i sentimentul unui *chip sufletesc* resimțit ca trăire autentică (cu o identitate aparte). Cu atât mai mult o lucrare muzicală complexă, precum o simfonie, are menirea de a ne ajuta în configurarea unui chip sufletesc propriu, ceea ce este mai mult decât aspectul aformal de stare (sufletească). *Nota bene*, doar prin *stările* sufletești, anomice și redundante în raport cu individul (comune tuturor), omul poate fi manipulat colectiv, ca masă/ turmă, *chipurile* sufletești reliefându-se ca atribute de identitate personală inmanevrabilă pe șina inerției.

Nivel 3. Corespondent rațiunii, starea relațională este *coeziunea* având ca specificitate faptică *înțelegerea*. Orizontul de idealitate al acesteia este *stabilitatea modelatoare*, în sensul de concepție durabilă, iar bazinul de substanță culturală proprie naturii ei constă în *mentalitate*.

Durabilitatea construcției muzicale rezultă dintr-un mod de structurare (conceptualizare) în perspectiva locuirii culturale întemeiată pe dezideratul unei ideatici unanime (comunitare). Această ideatică se formulează cel mai adesea sub forma cugetărilor și sistematizărilor filozofice – uneori subsidiare, alteori supraordonatoare celor religioase și etice. Este stadiul în care relevantă devine forma (ca gen, proiect-cadru) derulată în abstract de coordonatele de spațiu-timp ale realității. Logica gândirii eliberate de circumstanțele oricărei concretitudini (inclusiv sonore) prezumă posibilitatea coeziunii unei forme (muzicale) *modelatoare* pentru mentalul uman. Și, să reținem, deși concret muzica este *în timp* – petrecându-se –, formal este *cu timp* – statuându-se.

Nivel 4. Ceea ce numim simbolic *inimă*, este un „organ” eminentemente calitativ (valoric) reprezentând o *deschidere* în totalitatea persoanei, prin care fluidizează din transcendent – inspirativ (întru) și totodată izvorător (dintru) – o esență de caracter pleromatic. Numim această stare de trăire întru-totul

(plena) *inimitate*, având ca bazin de substanță Divinul a cărui esență constă în *sacru*. pulsația inimii – *inimația* – circularizează sacral prin totu persoanei conferindu-i pleromatic (inimativ) calități superlative (de ordin divin). Anvergura deschiderii inimative este la latitudinea omului cultural după puțința (intensitatea) *credinței* sale, denotând (prin efect) o stare de fapt *revelator* (clarificator). Raportat orizontului de idealitate, revelația este o trăire adevărată, ca *certitudine universală* (absolută) excluzând posibilitatea relativizărilor dubitative. Combustia inimației e dată de credință, certificată valoric prin revelație, în sensul unei depline clarități privitor la sensul (rostul) trăirii de sine ca propriu-destin.

Ca deziderat, în totalitatea persoanei sale, deschiderea inimativă (totuna cu credința revelatoare) este, poate, calitatea faptică cea mai problematică pentru omul angrenat social. Condițiile propice necesită multiple reflecții și experiențieri în toate aspectele unei vieți durate și asumate. Totodată, mai mult decât un resort, credința revelatoare (inimitatea) este cel mai sensibil și inaspectabil teme al persoanei aflate, deopotrivă, în căutarea de sine (ca destin/ rost) și de celălalt (ca univers/ loc), în vederea unei *trăiri adevărate*. Omul cultural inimativ își păstrează și cultivă neconținut în deschidere calea împlinirii sale (inclusiv de ordin artistic).

Nivelul 5. Omul cultural nu se poate înțelege fără a ține seama de determinațiile epocii în care se află *constelat*, căpătând prin aceasta reperabilitate istorică. Starea relațională proprie este *cuprinderea* filtrată prin aspectele de corelativitate și complementaritate, ce pot conferi bază de memorabilitate unei existențe *comunitare*. În cadrul acesteia, modul comunicării standardizează o *civilizație* (ca stare de conexiune). Iar locul unei atare existențe (prin comunicarea civilizată) se durează ca *cetate* a cărei substanță statutară (statală) este comunitatea încetățenită. Din această perspectivă, orizontul unei locuiri ideale e profilat de *comuniunea* culturală (conexiune ființial-omenoasă) armonizând într-o *cosmogonie pluriversală* a diversității tuturor contrariilor, așa cum, spre exemplu, ne apare azi dezideratul configurativ și de sistem axiologic al proiectului (deja început) numit Uniunea Europeană.

În constelația unei civilizații de factură pluriversal cosmogonică, unde vechile cadre statale tind să se decontureze ca ziduri (limite) de perimetrizare (înmărginire pe diferite criterii – putere, etnie/ limbă, rasă, tradiție etc.), ne referim la posibilitatea aducerii (transpunerii/ comunicării) și *oferirii* (comuniorării) unei lucrări artistic-muzicale – ca bun public impropriabil individual (necomercializabil), dar disponibil atingerilor (accesărilor) culturale de oriunde și oricând – în *fiindul unei solidarități de trăire culturală*. Raportat standardului de conexiune al civilizației actuale, proprie caracterial unei epoci, lucrarea muzicală se etalează în vederea unui contact nemijlocit, filtrat mai întâi prin posibilitățile de ordin executiv ale producătorului – reprezentabil/ imposibil, sustenabil/ costisitor etc., pentru a fi supus apoi calificativelor de accepiune publică – agreabil/ dezagreabil, interesant/ banal, inteligibil/ abstract, autentic/ fals, distractiv/ plictisitor ș.a.m.d. Sub aspect tehnologic, mijloacere de sintetizare acustică, laolaltă cu platformele virtuale de expunere prin internet, pregătesc deja o majoră schimbare în vederea unei optime adecvări de regim pe toate palierele societății, ca acordaj-suport la **Marea Întâlnire a Omului cu Sine** (MIOS) îmbrățișându-se ca ființă culturală *omenoasă* – trăitor-adevărată și cosmogonic-pluriversală.

Poate că, situat în câmpul acestui nou și primenitor orizont de idealitate, omul inimat – sincer-îmbrățișător și liber-cugetător – își va putea releva *axialitatea conștiinței* sale, neconținind *contemplativ-creator în expresivitatea substanței spirituale* (ca superlativ al imaterialității) și conferind Totului frumusețea unei *deveniri sublimative* cu adevărat omenoase. Nu mă voi hazarda să descriu chipul acestei noi lumi umane, căci aș risca doar proiecția unei fantezii utopice. Vor fi, cred, câteva aspecte majore de diferențere pe care doar le schițez.

Dispare mecanismul prin care omul este mensurat în mod concurențial exclusiv ca forță/ competență, acesta centrându-se pe valoarea omenosului, nu atât ca principiu, cât ca mod de trăire. În consecință, vor dispărea perspectivele de tip *negotios*, calitatea umanului nemaiputându-se valorifica ca marfă – pe criterii de excepționalitate și performanță. Nici liderii de cuget, vedetele de imagine (impresie) ori activiștii puterii

politice nu vor mai avea alura unor funcții emblematice de ghidaj, rămânând, în cel mai bun caz, ca modelatori discreți. Frumusețea și puterea nu vor mai fi repere de legitimare publică. Arta și privirea reflexivă asupra ei – estetica – vor continua pe calea unei deschideri încuprinzătoare, deconținute de circumstanța oricăror conveniențe. Perspectiva supraviețuirii prin confruntările la limită, luptând cu natura ca și cu celălalt ori cu propria-ți condiție de existență va fi înlocuită de dezideratul unei armonice integrări. Mitul eroului se va demonetiza, omul reprojectându-și menirea printr-o deschidere îmbrățișătoare la nesfârșit, ca participare inimitivă a cărei „miză” este bucuria de ființare-laolaltă-cu/ în Tot. Caracterial, Omul Nou se va recupla omului originar, a cărui stare ludic-inocentă era *jocularitatea*, redobândită acum în circumstanța otioasă a reflecției contemplativ-creatoare proprie stării de MIOS. Poate că toate acestea vor caracteriza fără de revers comuniunea abia într-un alt chip al speciei umane. Căci, după cum imensa istorie a omului o arată, atractorul negativ, inconștientul (ca masă eterogen-avidă) – conflictual, coruptiv și catastrofic – alimentează din neant alterând încremenitor fiindul însuși ca inund al Ființei în Sine.

Tabloul de mai jos rezumă sintetic reperele conceptuale de conținut ale acestui text. Am subliniat coloristic (cu gri) coloana stărilor relaționale (citite de jos în sus) între *Conflictualitate* și *Contemplare – Consumare, Compatibilizare, Coeziune, Contemplare, Credință, Cuprindere* – și căsuțele nivelului 5 – *Constelație, Cuprindere, Comunicare, Comunitate, Comuniune* – pe criteriul că termenii specifici încep cu litera *c*. Totodată, pe aliniamentul unui rând, termenii din coloanele de stare și specificitate pot fi asociați în expresii care denumesc aspectele de relație și fapt ale unui nivel constitutiv. Rezultă astfel sintagmele caracteriale de: *Conflictualitate catastrofică* (fenomenalizând din Inconștient); *Consumare canibalică* (din Instinct); *Compatibilizare influentă* (aferentă Simțirii); *Coeziune de înțeles* (proprie Rațiunii); *Contemplare creatoare* (pe axa Conștiinței); *Credință revelatoare* (prin deschiderea Inimii); *Cuprindere comunicațională* (bornând Constelația unei epoci).

Tablou rezumativ-sintetic:

NIVELURI CONSTITUTIVE OMULUI CULTURAL

Atractori Niveluri	Contitutive personale	Stare relațională	Specificitate faptică	Substanță bazinală	Orizont de idealitate
0+ (ultra)	<i>Conștiință (valoare axială)</i>	<i>Contemplare</i>	<i>Creație</i>	<i>Spirit (superlativ imaterial)</i>	<i>Devenire (sublimare)</i>
5	Constelație (epocală, istorică)	Cuprindere (corelare)	Comunicare (civilizație)	Comunitate (cetate)	Comuniune (cosmogonie pluriversală)
4	Inimă (deschidere în totalitate)	Credință (inimitate)	Revelație (claritate)	Divinitate (pleromă sacră)	Certitudine universală (trăire adevăritoare)
3	Rățiune (formală, obiectivă)	Coeziune (consecventă)	Înțelegere (coerență)	Mentalitate (tipar de inerție)	Stabilitate modelatoare (concepție durabilă)
2	Simțire (proprie, subiectivă)	Compatibilizare (aderență)	Influență (empatie)	Emoție (fior matricial)	Identitate afectivă (chip sufletesc)
1	Instinct (individual, anomic)	Consumare (destrămare)	Canibalism cultural (absorbție mistică)	Informație (element funciar)	Dăinuire transcendentă (perenitate simbolică)
(infra) 0-	<i>Inconștient (masă avidă)</i>	<i>Conflictualitate</i>	<i>Catastrofă</i>	<i>Neant (nimic abisal)</i>	<i>Încremire (alterare)</i>

SUMMAR

**George Balint
Constitutive features of cultural man**

Resorting to a type of presentation that offers a five-level scale, the text proposes an original perspective on a series of constitutive features of cultural man according to characters initiated by: instinct, feeling, reason, heart, constellation (age). Each of these components is described through its interrelations, factual specificity, basin substance, and horizon of ideal outlook. The frame of this scrupulous conceptual layout is in turn marked by two attracting poles, trans- and infra-personal, and of contrary signs: conscience – as positive axial value (0+); and the unconscious – as negative avid mass. Finally, the maximum level (five) hosts the aspects that pertain sublimely to the state of communion in its meaning of pluriversal cosmogony.

Traducerea rezumatelor: Alina Bottez